

//////// zpráva z konferencie ////

Philosophy and Social Science. Akadémie vied Českej republiky / Univerzita Karlova v Prahe, 9. až 13. mája 2012.

Martin Solík

Vysoká profesionalita, precízne zostavený program, účasť výrazných osobností sociálnej a politickej filozofie, napríklad Charlesa Taylora či Nancy Fraserovej, detailná organizácia, prekrásne prostredie, neobyčajne priateľský prístup – aj takto sa dá zhodnotiť dvadsiaty ročník pražskej medzinárodnej vedeckej konferencie o kritickej teórii spoločnosti *Philosophy and Social Science*. Konferencia sa uskutočnila v dňoch 9. až 13. mája 2012 v priestoroch vily Lanna Akadémie vied Českej republiky v pražskej záhradnej štvrti Bubeneč. Konferencie sa zúčastnili prednášajúci nielen z Českej republiky a zo Slovenska, ale i viac ako 100 odborníkov z ďalších krajín celého sveta: z Európy, USA, Kanady, Mexika, Číny, Brazílie, Juhoafrickej republiky, Austrálie, Iránu, Južnej Kórey a ďalších krajín.

Konferencia *Philosophy and Social Science* sa za uplynulých dvadsať rokov stala rešpektovanou udalosťou a získala si medzinárodné renomé. Dôkazom toho bola aj tohtoročná početná účasť zahraničných hostí a prednášajúcich, ktorí garantujú, že ide o vôbec najväčšiu konferenciu v oblasti humanitných a sociálnych vied v Českej republike s ročnou periodicitou. Nebýva zvykom, že sa na podujatiach tohto typu schádzajú takí bohato segmentovaní odborníci, ktorí vnášajú svoj pohľad na zjavne rozmanité, no pritom kompaktné témy. Interdisciplinárny a transdisciplinárny charakter konferencie, ktorý tvorí bazálne východisko pre kritickú teóriu, bol ukotvený prednáškami zameranými na rozhranie morálnej, sociálnej a politickej filozofie na jednej strane a na strane druhej na úroveň reflexie

sociálnych vied, najmä sociológie, politológie a kulturológie. Tieto odbory sa spájali v transdisciplinárnych globálnych štúdiách, ktoré sú vzhľadom na ekonomickú globalizáciu, kultúrny dialóg a globálnu krízu v centre záujmu kritických analýz súčasnej spoločnosti.

Hlavnými témami konferencie boli *Výzvy post-demokracie (Challenges of Post-Democracy)*, *Súčasná kritická teória (Critical Theory Today)*, *Protest: Filozofické, politické a kultúrne perspektívy (Protest: Philosophical, Political, and Cultural Perspectives)*, *Práca, rast a iné dogmy kapitalizmu (Labor, Growth, and other Dogmas of Capitalism)*. Prezentované postuláty sa zameriavali na prejavy a príčiny aktuálnej krízy a ich reflexiu v dnešnej kritickej teórii z hľadiska filozofie a sociálnych vied, s čím boli spojené aj nové analýzy konceptov rastu, práce, participácie, sociálnych protestov a pod. Konferencia prebiehala súčasne v troch sekciách a jej súčasťou boli aj dopoludňajšie plenárne prednášky.

Počas prvého dňa podujatia vystúpila medzi inými Marianne LeNabatová z The New School for Social Research (New York), ktorá sa zaoberala politickými paradoxmi a falošnými dilemami v otázkach násilia pri protestoch, pričom smerovala k problémom etických zdôvodnení a politickej efektivity násilných protestov a násilia zo strany samotných štátov, či Joaquín M. Valdivielso Navarro z University of the Balearic Islands (Mallorca, Spain) s problematikou súčasnej situácie protestných hnutí v Španielsku.

Úvod druhého rokovacieho dňa patril plenárnej prednáške Andrewa Arata o konštitúcii ústav v období postsuverenity. Neoddeliteľnou súčasťou konferencie boli konštruktívne diskusie, nebola prezentovaná ani jedna štúdia, po ktorej by sa nerozprúdil obohacujúci dialóg. Najdlhší a najobsažnejší prišiel po druhej plenárnej prednáške Nancy Fraserovej s názvom *Can society be*

commodities all the way down?, ktorá nadviazala na klasický spis Karla Polanyiho *Velká transformácia*.¹ Polanyi identifikoval korene kapitalistickej krízy, pričom jeho diagnóza spoločenského stavu zaznamenáva silné ozveny v 21. Storočí. Fraserová sa potom zamerala na silné a slabé stránky jeho ideí.

Filozof, reprezentant futurologie a predstaviteľ Katedry filozofie FiF UK v Bratislave Ladislav Hohoš dostal priestor popoludní. Témou jeho mimoriadne podnetnej prednášky bola revolúcia v biopolitickom kontexte. Súčasťou konferencie bol workshop za okrúhlym stolom, zameraný na Habermasovu teóriu komunikácie, na ktorom sa zúčastnili Max Pensky, Bill Scheuerman, Timo Jütten a James Gordon Finlayson. Habermas je najvýraznejšou osobnosťou druhej generácie kritickej teórie. Prekročil produktivistickú paradigmu práce a pokúsil sa prekonať vnímanie sociálnej teórie, zaťaženej inštrumentalistickými nánosmi, pričom vypracoval normatívnu koncepciu spoločnosti priblížením sa k paradigme lingvistického obratu. V druhej sekcii sa paralelne hovorilo o kritickej teórii Axela Honnetha, ktorý bol v jednotlivých článkoch spolu s Habermasom, Taylorom a Fraserovou jednou z najdiskutovanejších osobností súčasnosti. Tento fakt iba zdôraznil exkluzivitu konferencie.

Jedným z dvoch najatraktívnejších hostí (spolu s Fraserovou) bol kanadský profesor Charles Taylor z McGill University s prednáškou *Beyond Toleration*, v ktorej sa pokúšal o vymedzenie tzv. „slušného“ spôsobu spoluzitia v spleti rôznych náboženských či metafyzických názorov. Jeho slová opäť otvorili problém tolerancie. Taylor je vo svojom vnímaní odkázaný na kontext a partikulárne hodnoty pospolitosti, pričom jeho chápanie pospolitosti nie je schopné odrážať až príliš partikulárne tendencie. Jeho teória obsahuje univerzalistické prvky, na základe ktorých odvodzuje

¹ Karl POLANYI, *Velká transformace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2003.

normativitu. Taylor prednáškou otvoril tretí deň konferencie.

Organizátor konferencie Marek Hrubec sa vo svojej prednáške *Authoritarian versus Critical Theory* venoval trichotómii „kritika, vysvetlenie, normativita“ z hľadiska sociálnej kritiky. Hrubec patrí v tejto oblasti výskumu medzi osobnosti svetového formátu. Zdôvodnil potrebu interného charakteru kriticky zameranej sociálnej teórie, objasnil význam spomínanej trichotómie a upriamil pozornosť na vzťahy medzi týmito prvkami. Hrubec tak priamo nadviazal na svoju knihu *Od zneuznání ke spravedlnosti*.² Po skončení rokovania v sekciách nasledoval presun z vily Lanna do Centra súčasného umenia DOX, kde pokračovala konferencia v menej formálnej atmosfére. Okrem rautu za príjemného teplého počasia na dvorane DOXu program konferencie od ôsmej pokračoval panelovou diskusiou zameranou na kultúru, civilizáciu a kritiku. Diskusiu moderoval Marek Hrubec a vystúpili v nej Johann P. Árnason z Austrálie, historik umenia Milan Kreuzzieger z Centra globálnych štúdií (Česká republika) a Bert van den Brink z Holandska.

Štvrtý deň konferencie začal prednáškou Jean Cohenovej na tému *Democracy, Constitutionalism and Religion*. Po nej Øjvid Larsen zaujal svojou interpretáciou Honnethovho diela *Das Recht der Freiheit*³ a v tej istej sekcii vystúpil aj Emil Albert Sobottka a João Carlos Bassani z Porto Alegre (Brazília) s myšlienkou občianstva a rozvíjania jej normatívneho jadra. V príspevku referovali o svojich zisteniach na základe analýzy brazílskej verejnej politiky s názvom *Pronasci (National Program of Public Security with Citizenship)*. Ich cieľom bolo odhaliť

² Marek HRUBEC, *Od zneuznání ke spravedlnosti*. Praha: Filosofia 2011.

³ Axel HONNETH, *Das Recht der Freiheit. Grundriss einer demokratischen Sittlichkeit*. Frankfurt: Suhrkamp 2011.

normatívnu ideu občianstva. Prezentovala sa aj šéfredaktorka časopisu *Gender, rovné príležitosti a výzkum* Zuzana Uhde zo Sociologického ústavu AV ČR, ktorá upozornila na globálnu nerovnosť a utláčanie žien v západnej spoločnosti, ktorá v zásade závisí od globálnej sociálnej spravodlivosti. Zároveň tak upozornila na potrebu rekonštrukcie princípov tejto emancipácie.

Plenárnou prednáškou *Noumenal Power* zavŕšil konferenciu Rainer Forst

(Nemecko), ktorý sa svojím fundovaným prístupom zaradil k dominantným postavám tohto vedeckého podujatia. Nasledujúci blok sekcií a zhrnutie dosiahnutých záverov bolo zároveň aj súčasťou ukončenia tejto úspešnej konferencie, ktorá nemalou mierou prispela k súčasným teoretickým diskusiám, keď ukázala viaceré modely a postupy alebo smery rozvoja kritického myslenia na akademickej pôde a v praxi.